

Inhibition av verkställigheten – en ny ordning för vissa utlänningar vid tillfälliga verkställighetshinder

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) begränsar yttrandet till att avse de förslag i promemorian som berör eller får konsekvenser för kommuner och regioner.
- SKR tillstyrker att staten ska ha huvudansvaret för boende och ekonomiskt bistånd till de utlänningar som får beslut om inhibition av verkställigheten av ett avlägsnandebeslut, eftersom deras vistelse är avsedd att vara tillfällig.
- SKR bedömer att det kan vara en lämpligare ordning att målgruppen omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, i stället för en ny lag om bistånd. Därmed utges ett LMA-kort som förenklar för kommuner och regioner att identifiera målgruppen.
- SKR tillstyrker förslagen om statlig ersättning till kommuner och regioner för åtagandena gentemot den aktuella målgruppen.
- SKR bedömer att det kan behövas en kompletterande punkt i 29 kap. 2 § andra stycket skollagen för att målgruppen ska ha rätt till utbildning på samma villkor som asylsökande.
- SKR ser positivt på att Migrationsverket ska lämna uppgifter om inhibitionsbeslut till kommuner och regioner men föreslår vissa justeringar för att uppgiftsskyldigheten ska bli ändamålsenlig.

Allmänna synpunkter

I promemorian lämnas förslag om kommuners och regioners skyldigheter i fråga om bl.a. bistånd, hälso- och sjukvård samt utbildning för vissa utlänningar som får ett beslut om inhibition av verkställigheten av ett avlägsnandebeslut. SKR:s synpunkter är i huvudsak begränsade till dessa förslag som får konsekvenser för förbundets medlemmar.

SKR har tidigare påtalat behovet av klargöranden vad gäller rätten till välfärdsförmåner för utlänningar som har verkställighetshinder och inte kan utvisas från Sverige. SKR ser därför positivt på att det i promemorian lämnas förslag gällande tillgången till välfärdsförmåner för vissa individer som får beslut om inhibition av verkställigheten.

I betänkandet lämnas inga förslag vad gäller bl.a. bistånd samt hälso- och sjukvård till utlänningar som pga. särskilda skäl får ett tillfälligt uppehållstillstånd med stöd av exempelvis 16 b § första stycket eller 5 kap. 11 § utlänningslagen, UtL. Det är oklart vad som gäller i fråga om exempelvis regionens skyldighet att tillhandahålla sjukvård samt rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen, SoL, för den aktuella gruppen, i de fall individen inte omfattas av LMA vid tidpunkten för beslutet om uppehållstillstånd och tillståndet inte kan ligga till grund för folkbokföring. Dessa frågor behöver tas omhand för att regelverket ska bli ändamålsenligt. SKR anser att det kan vara en lämplig ordning att dessa individer omfattas av LMA, eftersom vissa utlänningar som får uppehållstillstånd pga. verkställighetshinder redan idag fortsätter att omfattas av LMA och en liknande ordning föreslås i SOU 2024:68.

9.5 En ny lag bör reglera bistånd vid beslut om inhibition av verkställigheten

SKR konstaterar att målgruppen som omfattas av förslagen i promemorian om inhibition av verkställigheten är begränsad och bedöms uppgå till cirka 200 nya personer per år. Dessa individer kan vara asylsökande, folkbokförda eller vistas i Sverige utan stöd i lag eller annan författning. Utredningen föreslår bl.a. att rätten till bistånd för dessa utlänningar ska regleras i en särskild lag och att de inte ska omfattas av LMA. Samtidigt ska flera bestämmelser i LMA tillämpas för målgruppen.

SKR tillstyrker förslaget att staten ska ha huvudansvaret för boende och ekonomiskt bistånd till den aktuella målgruppen. Förslagen rör utlänningar vars vistelse i Sverige är avsedd att vara tillfällig och socialtjänstens förutsättningar att exempelvis medverka till att individen uppnår egen försörjning är begränsade. SKR delar även bedömningen att förslagen i promemorian ska samordnas med de förslag som lämnas i betänkandet SOU 2024:68.

SKR bedömer dock att det kan vara en lämpligare ordning att utlänningar som får beslut om inhibition av verkställigheten omfattas av LMA i stället för en ny lag om bistånd. De får då ett LMA-kort som är väl känt bland såväl kommuner och regioner som andra aktörer i samhället som kan komma att möta den aktuella målgruppen. Det blir därmed tydligt för nyssnämnda aktörer vilka rättigheter individen har i fråga om bl.a.

sjukvård, ekonomiskt bistånd och utbildning. Enligt förslaget i promemorian ska målgruppen få ett annat dokument som är förknippat med liknande rättigheter som asylsökande. Ett sådant dokument kan föranleda utmaningar för exempelvis personal på en vårdcentral som ska bedöma vilken patientavgift som ska betalas. Nya dokument kräver nya rutiner och utbildning av personal. Det ifrågasätts om ett sådant merarbete är motiverat för en så liten grupp. Oavsett rutiner och utbildning ökar risken för felbedömningar med nya dokument och ny lagstiftning. Det är inte heller helt klart om den praxis som avser LMA är tillämplig vid tolkningen av den nya lagen, såsom HFD 2017 ref. 33.

För det fall regeringen avser att gå vidare med förslaget om en ny lag om bistånd vill SKR understryka vikten av att det dokument som föreslås tydligt visar vilka välfärdsförmåner som utlänningen har rätt till, såsom ett kort som liknar LMA-kortet. Det behöver vara enkelt för anställda i kommuner och regioner att ta reda på individens rättigheter. Av detta skäl är det även angeläget att uppgifter om inhibition av verkställigheten och uppehållstillstånd framgår av Navet (se avsnitt 9.17 i promemorian).

9.15 och 9.20 Ändringar i förordningar om statlig ersättning och Statlig ersättning enligt förordningen om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande

SKR tillstyrker förslagen om statlig ersättning till kommuner och regioner.

När det gäller ersättning till kommuner för bistånd anser SKR i likhet med utredningen att bestämmelsen i förordningen ska möjliggöra rätt till ersättning för lämnat bistånd i vid bemärkelse. Kommunen får därefter avgöra vilken rätt till bistånd utlänningen har efter en individuell behovsprövning.

9.21 Utbildningsfrågor

SKR tolkar utredningens ståndpunkt som att den aktuella målgruppen i princip ska ha samma rätt till utbildning som asylsökande. Det är dock inte helt tydligt om en utlänning som får ett beslut om inhibition av verkställigheten, och som sedan tidigare omfattas av LMA, fortsätter att omfattas av denna lag eller inte (jfr 29 kap. 2 § andra stycket 1 skollagen). Det är vidare tveksamt om en utlänning, efter ett inhibitionsbeslut, anses vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning (jfr 29 kap. 2 § andra stycket 5 skollagen). Utlänningar i målgruppen kan därför komma att sakna en rättslig grund för rätt till utbildning och en komplettering av 29 kap. 2 § andra stycket skollagen kan därför behövas,

förslagsvis genom en sjätte punkt. Fler begränsningar i rätten till utbildning kan då behöva införas i 29 kap. 3 § skollagen.

9.22 En uppgiftsskyldighet för Migrationsverket

SKR ser positivt på att det föreslås en uppgiftsskyldighet i utlänningsförordningen från Migrationsverket till kommuner och regioner men anser att bestämmelsen behöver justeras i vissa avseenden, som följer nedan.

Uppgiftsskyldigheten ska enligt förslaget fullgöras till den kommun och region där utlänningen bor. Begreppet *bor* används dock inte i hälso- och sjukvårdsregelverken, socialtjänstlagen eller skollagen. SKR anser att uppgiftsskyldigheten ska fullgöras till den kommun respektive region som enligt författning har ansvaret för bistånd, utbildning samt hälso- och sjukvård. Bestämmelsen behöver därför omformuleras för att överensstämma med dessa regelverk.

Regionens ansvar för hälso- och sjukvård gäller som utgångspunkt gentemot dem som är bosatta i regionen. Ansvaret enligt lagen om hälso- och sjukvård till asylsökande m.fl. gäller mot dem som vistas i regionen. När det gäller ansvar för bistånd finns det regler i 2 a kap. SoL som reglerar ansvarig kommun. Hemkommunen, som är ansvarig för utbildning, avgörs vidare enligt kriterierna i 29 kap. 6 § skollagen.

SKR ser positivt på att socialnämnden får ta del av uppgifter om inhibition av verkställigheten men ifrågasätter om uppgiftsskyldigheten ska omfatta samtliga utlännningar och ske på Migrationsverkets initiativ. En sådan uppgiftsskyldighet medför troligen att socialnämnden får ta del av uppgifter om utlännningar som inte är aktuella hos nämnden. En lämpligare ordning är att socialnämnden har rätt att ta del av uppgift om inhibition av verkställigheten hos Migrationsverket. Det behöver även säkerställas att verksamheten ekonomiskt bistånd kan ta del av uppgifterna i SSBTEK.

När det gäller information av relevans för den nämnd i kommunen som ansvarar för utbildning är SKR tveksam till om formuleringen som valts i 7 kap. 6 a § p. 3 utlänningsförordningen är den mest ändamålsenliga. SKR föredrar en annan formulering, exempelvis *den kommunala nämnd som ansvarar för utbildning* eller något liknande som redan används i befintliga författningar.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson